

Проблеми правового виховання в сучасній Україні («Круглий стіл»)

на рівні соціального середовища, формуються механізми саморегуляції ще в підлітковому віці. Обмеження поведінки і дій у дитячому, підлітковому, юнацькому віці, з одного боку, і стереотипи поведінки оточуючих, приклад політичної, бізнесової еліти, державних службовців, працівників правоохоронних органів – другого, закладають традиційні правила поведінки.

Правова соціалізація харак-

терна для багатьох країн, де домінує протестантизм. Це Велика Британія, Німеччина, Скандинавські країни, США та ін. У наукових джерелах цих країн не ставиться в приклад і не розглядається проблема правового виховання, правового просвітництва, а якщо це й робиться, то як перевиховання кримінальних елементів з кримінологічних позицій, як робота в пенітенціарних установах.

Надійшла до редакції 30.03.2009 р.

Є.М. Мануйлов, *д-р філософії, професор
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ФАХІВЦІВ ПРАВА

Україна йде шляхом розбудови демократичної правової держави. Тому проблема правової культури громадян, тим паче фахівців права, є актуальною і своєчасною. Її дослідженнями останнім часом займалися такі відомі вчені, як С. Алексєєв, Є. Аграновська, І. Воронова, О. Петришин, М. Попов, П. Робінович, Ю. Тодика та ін. Питання формування правової культури стоять у центрі уваги таких нау-

ковців, як Л. Герасіна, В. Головченко, О. Данільян, Г. Дігтяр, О. Дзьобань, Г. Климова, С. Максимов, М. Требін та ін. Але саме поняття «правова культура» тлумачиться ними по-різному. Наприклад, Попов М.І. стверджує, що це основа відтворення в суспільстві правового досвіду, розвитку інтелектуального й духовного потенціалу народу. Вона становить собою систему духовних і матеріальних цінностей у

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

сфері функціонування права й охоплює сукупність найважливіших ціннісних компонентів правової реальності в її розвитку. За своїм змістом це поняття включає в себе право, правосвідомість, правотворчість, правовідносини і правозастосування. С.І. Максимов вважає, що правову культуру можна уявити як певну смислову єдність, яка складається з правових концепцій, джерел, права, правової методології, правової аргументації, легітимації права, а в більш широкому аспекті – із загальних правових цінностей і загального праворозуміння.

Усі ці підходи, на нашу думку, відокремлюють головне у правовій культурі громадянина – в її підґрунті лежить високий рівень правової свідомості й культури, загальнолюдські цінності й соціальна відповідальність за свої вчинки.

Якщо розглядати цю категорію стосовно фахівця права, то, з нашого погляду, правова культура – це невід’ємна частина загальної культури в цілому, що відображає відповідний рівень розвитку правосвідомості і стану законності, які характеризують ступінь правоздатності і дієздатності цього фахівця. Головними ціннісними орієнтаціями його правової культури є:

вміння захистити громадян від свавілля сильних і наділених владою, а також забезпечити верховенство права, справедливий розподіл благ та обов’язків, рівну відповідальність усіх людей перед законом і суспільством. Іншими словами, правова культура фахівця права має свої особливості, які виявляються перш за все в організаторській, адміністративній і правотворчій діяльності.

Юристу, який належним чином виконує свої обов’язки на різних посадах, перш за все закон надає право вирішувати долі громадян, доводити всіма доступними формами й методами своєї діяльності й поведінки владу закону, а не людей, формувати в індивідів позитивне ставлення до діяльності судової влади і правоохоронних органів.

У правовій культурі, як відзначає М.П. Требін, можна вирізнити 3 компоненти – когнітивний (знання), аксіологічний (цінності) і поведінку. Перші 2 пов’язані з правосвідомістю, 3-й – з правовою поведінкою, тобто системою практичної діяльності щодо виконання й застосування права. Процес формування правової культури здійснюється якраз за допомогою прищеплення, розвитку й самовдосконалення цих складників правової культури.

Надійшла до редакції 30.03.2009 р.